

Žodis apie kolegę

VACLOVAS JUODPUSIS

Kai manęs buvo paprašyta parašyti apie muzikologę Živilę Ramoškaitę, nedvejodamas sutikau. Sutikau todėl, kad jau daug metų žaviuosi jos prasminga muzikine veikla, pagaliau ne taip dažnai kolegos apie kolegas gali ir nori išsakyti savo nuomonę, pasidžiaugti, o gal ką nors ir kritiškesnio suregzti, nors kritikos žodis ne visada nuoširdžiai visų išsakomas, o ir priimamas aplinkinių. Turiu pasidžiaugti, kad gerbiamoji Živilė, kaip muzikologė, turi daug puikių bruožų, yra komunikabili, mąstanti, kaip tik todėl jos straipsniai ir mintys mirga įvairiuose spaudos puslapiuose. Rašo ji ir

ją spausdina Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro leidinys *Bravissimo*, Lietuvos muzikų sąjungos leidžiamas žurnalas *Muzikos barai*, savaitraščiai *Literatūra ir menas*, *7 meno dienos*, *Lietuvos ryto dienraštis*... Parašyti straipsnį – tik viena medalio pusė. Idant jame atsispindėtų ir kritinis požiūris, kad dėl pateikiamų minčių, vertinimų nesuabejotų nei paprastas skaitytojas, nei profesionalas, reikalingas visos kultūrinio, muzikinio gyvenimo panoramos suvokimas, ne tik dabarties, bet ir šios tokios praeities išmanymas. O Živilė tuo gyvena jau nemaža metų – ją sutiksi visuose svarbiausiuose Lietuvos nacionalinės filharmonijos, Nacionalinio operos ir baleto teatro renginiuose – koncertuose, spektaklių premjerose. Kartais net nusistebiu, kaip ji visur ir spėja. Pamatyti ir išgirsti tai, kas vyksta scenose, pastebėti, ką išgyvena visi klausytojai, žiūrovai. (Turiu pasakyti, kad apie tai dažnai tyli, o gal ir savotiškai tildomi profesinę patirtį turintys

muzikologai, nes redakcijos dažniausiai apsiriboja žurnalistų rašiniais, kartais labai mėgėjiškais.) Profesionalo muziko akis, ausis ir patirtis kaip tik reikalinga, kad savus išgyvenimus, patirtus muzikinio renginio metu, galėtų palyginti muzikos mėgėjas. Per daugelį metų matau ir jaučiu, kad Ž. Ramoškaitė yra išaugusi į tokią muzikinio gyvenimo vertintoją, kurios teiginiais visada gali pasikliauti radijas, televizija ir spauda. Štai kaip prasmingai ji mąstė apie Lietuvos kamerinį orkestrą, švenčiantį muzikinės veiklos penkiasdešimtmetį, ir užplūdusias nuojautas, kurioms tikrai gali pritarti kiekvienas vyresniosios kartos muzikas: „Gyvenome už „geležinės uždangos“; tačiau ar tik nebus taip, kad tąsyk kultūringoji visuomenė karščiau verždavosi prie meno vertybių ir iš tiesų gerbė žmones, kurie jiems tas vertybes dosniai dalijo... Duok Dieve, kad tai nebūtų tiesa, o tik akimirką užplūdusi dvejonė...“ (*Literatūra ir menas*, 2010, lapkr. 5, Nr. 41).

Mintimis bandau perbėgti ir kiek anksčiau jos parašytus ir po įvairius periodinius leidinius išsibarsčiusius rašinius, kurių susidarytų ne viena šimtinė. Tai vis su Lietuva, jos muzikos istorija, gyvenimu susiję rašiniai, kai blyksteli tai vienas, tai kitas mūsų šalies kompozitoriaus opusas. Dabar Živilė jau galėtų mąstyti ir apie savo darbų rinktinę, nes rašiniai periodikoje greitai išnyksta iš mūsų akiračio, taigi savotiškai greitai blanksta muzikologės, muzikos kritikės darbų apimtys. O ji yra daug rašiusi ir apie kaimyninių šalių muzikinius aidus Lietuvoje, pati nuo 1983 metų dalyvavusi Baltijos šalių muzikologų konferencijose, įsipynusi į Lietuvos kompozitorių sąjungos plačiašakę veiklą, prasmingai nušvietusi įvairius „Gaidos“ festivalio muzikinius renginius ir programą. Visa tai dar labiau praplečia muzikologės rašinių apimtis.

Pats laikas turbūt prabilti ir apie Ž. Ramoškaitės, atrodo, nesibaigiančius darbus lietuvių tautosakos srityje. Jie yra labai svarūs ir reikšmingi, nes Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Dainyno skyriaus mokslo darbuotoja ji dirba nuo 1989 metų. Buvau liudininkas, kaip ji, etnomuzikologės Zofijos Puteikienės globojama, įaugo į lietuvių tautosakos barus, nuo pat pirmųjų darbo metų dalyvavo tautosakininkų konferencijose Lietuvoje ir užsienyje, daug laiko skyrė lietuvių liaudies dainų melodijoms šifruoti Tautosakos archyve. Išties žavėjaisi, kad šie jos darbai įgyja pagreitį, kad buvo geranoriškai sutinkamos ir vertinamos jos publikacijos – jas skelbė ne tik įvairūs moksliniai žurnalai (*Tautosakos darbai*, taip pat Estijoje leidžiami), bet ir šiaip populiarūs leidiniai, kuriems artima tautosakinė tematika. Nuolatinis gilinimasis į šią sritį įtraukė ją ir į Lietuvos miestų bei miestelių, valsčių monografijų rengimą, kur nuošalėje nelieka ir įvairiose šalies vietovėse surinkta tautosaka (džiaugiuosi, jog Ž. Ramoškaitė visada siekia, kad lietuvių liaudies dainos būtų skelbiamos su melodijomis, o ne vien tik jų tekstai, atsiradę dėl to, kad užrašytojai nemokėjo užrašyti melodijų). Pati muzikologė turi nepaprastai jautrią ausį, išgirstančią pačius subtiliausius liaudies daininin-

kų atlikimo vingius. Šis gebėjimas labai praverčia rengiant leidinius, kai reikia perklausti ir patikslinti šimtus, kartais net tūkstančius iš visos Lietuvos regionų užrašytų lietuvių liaudies dainų melodijų.

Ir štai priartėjome prie didžiojo dvidešimtojo ir dvidešimt pirmojo šimtmečio Lietuvos tautosakininkų darbo – *Lietuvių liaudies dainyno*, kurio pirmasis tomas *Vaikų dainos* išėjo 1980 metais. Tokia jau buvo autoritetingų profesorių muzikologo Algirdo Ambrazo ir ypač kompozitoriaus Juliaus Juzeliūno valia, kad skelbiamų dainų tekstai būtų atskirti nuo melodijų. Tikrieji tautosakininkai tam priešinosi, bet jų balso niekas nepaisė. Taip buvo iki 1996 metų, kol pasirodė vienuoliktoji *Dainyno* knyga. Tada šio istorinio leidinio rengėjai, į kurių gretas tvirtai buvo įsiliejusi ir Živilė, galėjo ramiai atsikvėpti ir lietuvių liaudies dainų melodijas ir tekstus dėti kartu. Kad muzikologė jau senokai buvo susigyvenusi su lietuvių tautosaka, liaudies dainų melodijomis, rodo ir tai, kad nuo pat *Vaikų dainų* jos užrašytos arba šifruotos melodijos spausdinamos beveik visose tolesnėse *Dainyno* knygoose, kurių iki šiol pasirodė jau XXI tomas (pastarasis priklauso *Karinėms-istorinėms dainoms* ir rėpia *Partizanų dainas*). Ir ne tik jos užrašytos melodijos puikuojausi daugiatomyje lietuvių liaudies dainų metraštyje, kuriuo gali didžiulis dainingoji lietuvių tauta, visi tautosakos rinkėjai bei skelbėjai. Įsiliejant į *Lietuvių liaudies dainyno* rengėjų gretas Živilė, kaip jau minėjau, globojo didžiulę daugiametę patirtį turėjusi Z. Puteikienė. Jos patarimai, kruopštūs prisilietimai prie kiekvienos dainos, jos melodijos ir dabar nepamiršti – globotinė perėmė tas savybes, kurios reikalingos prie tautosakos triūsiančiam mokslininkui.

Kiekvieną kartą imdamas į rankas bet kurią *Dainyno* tomą, vis matau ir gėriuosi, kaip vaisingai, be atvangos darbuojasi Živilė – kaip melodijų užrašytoja, šifruotoja iš magnetofono juostų, kaip daugelio užrašymų tikslintoja, rengianti vis naujus tautosakos leidinius. Pasidomėjau, ar skiriasi jos šifruotos melodijos, spausdintos pirmajame tome *Vaikų dainos* ir 2008 metais pasirodžiusioje solidžioje, pateikiančioje 200 dainų (visos ne tik kad su melodijomis, bet pridėta ir kompaktinė plokštelė su 71 daina) knygoje *Vaikų dainos*, kurią sudarė Ž. Ramoškaitė. Pasirodo, skiriasi. Nežymiai. Tai radau pastarojoje knygoje lygindamas 14-ąją dainą „Čiūčia lielė, balandielė“ (*Dainyno* I tome nr. 58), 24-ąją „Liūli liūli, ma Joniukas guli“ (nr. 93), 25-ąją „Liūliai liūliai liuliaukų“ (nr. 107) ir kt. Vadinas, naujėsios *Vaikų dainų* knygos sudarytoja labai atsakingai peržiūrėjo, perklausė kiekvieną liaudies dainos įrašą, neišskirdama nė savo pačios užrašytų melodijų. Pagirtinas bruožas!

Paprastas Lietuvos žmogus, ko gero, nebepasidomi, ką veikia mūsų tautosakininkai, kurių dėka rengiami vis nauji darbai. Per pastaruosius tris dešimtmečius muzikologė Ž. Ramoškaitė, įsitraukusi į *Dainyno* rengimą, dainų melodijas rengė *Vestuvinių dainų* trečiąją knygą (*Mergvakario ir jaunojo sutiktuvių dainos*, 1989),

aštuntąją (*Jaunosios ieškojimo – išvažiavimo į jungtuves dainos*, 1994), *Dainyno X* tomą (*Jaunimo dainos. Meilės dainos*, 1995), *Darbo dainų* antrąją knygą (*Laukų ir namų darbų dainos*, 1997), *Šeimos dainų* – trečiąją (1998), *Karinių-istorinių dainų* – penktąją (*Antrojo pasaulinio karo ir pokario dainos*, 2005) ir *Partizanų dainas* (t. XXI, 2009). Ši solidų darbų barą turtina ir jos redaguotos melodijos IX, XI, XIII, XV–XVIII, XX tomams. Beje, Ž. Ramoškaitės pavardę matome ir *Lietuvių liaudies dainyno* XII–XVIII, XX tomų redakcinėje komisijoje. Toks Ž. Ramoškaitės pasišventėliškasis darbas lietuvių tautosakai išties žavi, nes kiekvienam tokiam tome būna ne vienas šimtas – kartais ir daugiau kaip keturi šimtai! – lietuvių liaudies dainų melodijų.

Lietuviams tikrai būdingas pavydo, kad ir gerojo, jausmas. Bet geriau nepavydėkime ir dėjuokime, kad mūsų apniukusioje padangėje taip prasmingai darbuojasi žavioji Živilė Ramoškaitė.

Ilgų kūrybingų metų visose muzikologės darbų srityse!